

УДК [373.5.015.3+796.06]:34(498)

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПРЕДМЕТУ «ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ» ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ РЕФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ ШКОЛЯРІВ РУМУНІЇ

Цибанюк О.О., Курнишев Ю.А.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Авторами статті проаналізовано диференціацію навчального предмету «фізичне виховання» на два окремих предмети «Фізичне виховання» та «Спортивна підготовка» в сучасних румунських школах. Відмічено, що за наказом міністра освіти, досліджень та інновацій країни 2009 року адресатом впровадження другого з них – «Спортивної підготовки» стали школи з інтегрованою спортивною програмою (5–12 класи) та навчальні установи із додатковою спортивною програмою. З'ясовано, що така спеціалізація відбувається у 5 класі: учні мають можливість вибрати предмет для поглибленого вивчення. Даний предмет забезпечений навчальною шкільною програмою по 51 видам спорту, зокрема: альпінізм, легка атлетика, бадмінтон, спортивні ігри, різні види єдиноборств тощо. Кожна така програма розділена на дві частини: компетенції та їх зміст для груп початківців, підвищення спортивної майстерності і спортсменів вищих досягнень. В статті розглянуто зміст програми початкового рівня спортивної дисципліни «Легка атлетика».

Ключові слова: диференціація, специфічні компетенції, легка атлетика, фізичний потенціал, школярі, початківці, Румунія.

Постановка проблеми. Модернізація українського соціуму постає як практична потреба сучасного етапу державотворення, як завдання конкурентноспроможного входження до європейського і світового соціокультурного простору, ствердження в ньому в якості привабливого, перспективного, прогнозованого, а тому і надійного партнера.

Проблеми розвитку нашого суспільства, негативні наслідки, що були зумовлені цими проблемами, не знайшли адекватного відображення у суспільній свідомості, як проблеми загальнонаціонального значення. Громадська думка та соціальна практика здебільшого ігнорують можливість фізичної культури і спорту у вирішенні багатьох важливих соціально-економічних про-

блем. Проте, для всіх освітян та фахівців галузі стає очевидним, що актуальною нині є потреба глибокого реформування фізкультурної освіти та фізичного виховання підрастаючого покоління у відповідності із національно-ідейними цінностями та світовою динамікою.

В цьому сенсі актуальною постає проблема вивчення теорії та практики фізкультурної освіти в країнах Європейського Союзу, оскільки наукове обґрунтування подібної проблематики диктується сучасними тенденціями оптимізації або навіть реформування навчально-виховного процесу. Фізкультурна освіта та фізичне виховання повинні відбуватись з урахуванням і на основі державних особливостей розвитку культури і спорту, що є системою орієнтирів і поглядів на роль, організацію та функціонування сфери вищезазначеної галузі на довгостроковий період з урахуванням розвитку держави та світового досвіду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення досвіду європейських країн в галузі фізичного виховання і спорту представлено низкою праць педагогів, фахівців галузі тощо. Аспекти реформування фізичного виховання в постсоціалістичних країнах вивчали Г. Арделян, Г. Богданов, А. Карпов, З. Кузнецов, О. Куц. Фізкультурно-оздоровчий роботі, підготовці учителів фізичного виховання в Польщі присвячене дослідження Е. Вільчковського, організації навчального процесу з фізичного виховання у школах Чехословаччини вивчали М. Зверев, І. Наумчук, Б. Сабіткін. Питання фізичного виховання в Румунії, а саме методика проведення занять з дітьми старшої дошкільної групи дитячих садочків досліджували А. Ніку і Е. Гібу, в загальноосвітніх школах та ліцеях соціалістичного часу – І. Попеску.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, ретроспективний аналіз програмно-методичного забезпечення фізичного виховання дітей та молоді Румунії не був висвітлений у дослідженнях сучасних науковців.

Завданням дослідження визначаємо аналіз програмного забезпечення диференціації навчального предмету «фізичне виховання» на два окремих – «фізичне виховання» та «спортивна підготовка» в сучасних румунських школах.

Виклад основного матеріалу. Зміни у програмно-методичному забезпеченні системи фізичної культури і спорту Румунії відбулися із диференціацією предмету «Фізичне виховання і спорт» на окремі «Фізичне виховання» та «Спортивна підготовка» (практична та теоретична). Відповідно Наказу міністра освіти, досліджень та інновацій № 5098 від 09.09.2009 року адресатом впровадження «Спортивної підготовки» стали школи з інтегрованою спортивною програмою (5–12 класи), профільні заклади освіти, навчальні установи із додатковою спортивною програмою.

Згідно цього наказу у школах учні 1–4 класів займаються за загальною програмою навчання, а у 5 класі відбувається «спеціалізація»: учні мають можливість вибрати предмет, який вони будуть вивчати поглиблено. Зокрема, учні, що бажають займатись спортом, обирають предмет «Спортивна підготовка», який ділиться на практичний і теоретичний напрям.

Головним завданням «Практичної спортивної підготовки» визначені розвиток «біо-психо-рух-

ливих» навичок та формування здатності учнів використовувати їх з метою досягнення максимального рівня в спортивній змагальній діяльності на фоні формування оптимального стану здоров'я, гармонійного фізичного розвитку і здатності професійно та соціально адаптуватись» [1].

Даний предмет забезпечений навчальною шкільною програмою по 51 виду спорту, зокрема: альпінізм, легка атлетика, бадмінтон, спортивні ігри: волейбол, баскетбол, хокей на траві і льоду, різні види єдиноборств тощо.

Навчальні програми для кожного виду спорту мають наступну структуру:

- вступ, в якому визначено роль предмету у національному навчальному плані;
- основні знання, якими мають оволодіти учні по завершенні навчання;
- специфічні знання для всіх рівнів підготовки – початківців, підвищення спортивної майстерності – «прогресуючих» і спортсменів вищих досягнень;

- методичні висновки, розроблені для проектування розвитку кожної спортивної дисципліни.

Отже, зміст всіх програм не є сталим, він оптимізується щороку, опираючись на результати учнів, що займаються тим чи іншим видом спорту та рекомендації вчителів та тренерів цих закладів освіти.

До основних компетенцій, визначених програмою, відносяться: використання фахової мови; розвиток основних рухливих вмінь і навичок відповідно віку, статі і рівня підготовки; адекватна поведінка, базована на засадах «fair-play»; самооцінка фізичного, психологічного, техніко-тактичного та теоретичного потенціалу на тренуваннях і змаганнях; демонстрування позитивного ставлення до здорового способу життя та фізичної культури і спорту.

Відповідно, чітко виокремлені цінності, що виховуватимуться у румунських школярів в результаті виконання цієї програми, а саме:

- бажання самоудосконалюватися і наполегливо виконувати завдання на тренуванні задля досягнення вищих результатів;
- демонстрація змагального духу під час тренування і змагання;
- відчуття обов'язку і відповідальності;
- дотримання загальних правил, прояв поваги до партнерів, суперників, арбітрів і глядачів, пропаганда духу «fair-play» як в спортивній діяльності, так і в соціумі;
- готовність до співпраці з партнерами для ініціювання і підтримки особистих стосунків;
- об'єктивність в оцінюванні власної поведінки, членів команди і суперників;
- вибір на користь здорового способу життя, гармонії між фізичними та інтелектуальними зусиллями, вимогою і можливістю, зайнятим і вільним часом;
- постійний інтерес до спорту;
- естетичний смак і прагнення прекрасного.

Кожна програма «практичної спортивної підготовки» з всіх вище означених видів спорту розділена на дві частини: компетенції та їх зміст для груп початківців, підвищення спортивної майстерності – «прогресуючих» і спортсменів вищих досягнень.

При використанні інтегрованого та додаткового спортивного навчання групи створюються

з учнів одного або різних класів відповідно рівня підготовки.

Розглянемо докладно зміст програми початкового рівня спортивної дисципліни «Легка атлетика». Представлена програму у вигляді таблиці та презентує основні та специфічні 1) сомато-функціональні показники (оптимальне співвідношення між ростом і вагою; розвиток м'язів тіла, стабільність артикуляції, рівень загальної гнучкості тощо); 2) рухливі навички (бігу, стрибку, метань); 3) рухливі якості – швидкість (реакції, виконання, переміщення), силу, спритність та витривалість (до аеробних навантажень та однакових помірних зусиль). Це 1 загальний розділ програми початкового рівня.

Другий розділ відзначає технічний компонент програми. Зокрема, називає базові технічні прийоми, якими має оволодіти учень, що відвідує цю групу, з бігу – високий старт, базова техніка бігу, елементи бар'єрного бігу: ритм в три кроки між бар'єрами, техніка його додання, низький старт та стартове прискорення, техніку естафетного бігу тощо. До специфічних технічних прийомів, які здебільшого вивчаються індивідуальні віднесені передача палички під час естафети, біг по віражу стадіону, стрибок у довжину способом зігнувшись, стрибок у висоту з розбігу (дивись табл. 1).

Тут необхідно зазначити, що розподіл навчальної програми на три рівні, не заперечує, а навпаки визначає вікові обмеження певних вправ. Такі вправи як стрибки у висоту способом «фосбери флоп», метання ядра, кидання важких предметів повинні вивчатись, на думку авторів, лише з 12–13 років.

Вивчення специфічних тактичних дій розділено для бігових видів, стрибків та метань. Цікаво, що шляхи уникнення блокування в групі бігунів на середні та довгі дистанції розглядається вже на початковому етапі.

До психологічних рис, що повинні формуватися на даному етапі віднесено бажання перемогти, наполегливість, концентрація, сміливість, вміння володіти собою, чесність і порядність.

Індивідуальна психологічна підготовка спортсмена-початківця передбачає ознайомлен-

ня з технікою урівноваження методами зменшення шоку та теоретичними знаннями про надання допомоги, відновлення дихання, вагомість розминки (підготовчої частини).

До найнеобхідніших психологічних рис, що повинні виховуватись у школярів-спортсменів програмою віднесено бажання перемогти, наполегливість, концентрація, сміливість, чесність і порядність.

Результативність діяльності юного спортсмена, на думку авторів програми, залежить від багатьох факторів. Саме на початковому рівні необхідно навчити аналізувати фактори, що обумовлюють успішне тренування, причини зниження продуктивності; самоаналізу дій та самохарактеристики відношення до тренувальної та змагальної діяльності.

Вже на цьому першому етапі повинні знати правила змагань та особливості їх організації, вміти виокремлювати та аналізувати помилки у суддівстві. А також формувати власну модель поведінки під час змагань з метою уникнення критичних ситуацій (запізнь, помилок відносно початку змагань, сходу з дистанції, виконання 3 невдалих спроб тощо) задля ефективного виступу.

Крім того, тут визначені специфічні «фізкультурні» компетенції: демонстрування поведінки, базованої на повазі до тренерів, партнерів, суперників та арбітрів; вивчення історичних, філософських, психологічних та економічних засад фізичної культури і спорту тощо.

Зміст другого етапу спортивної дисципліни «легка атлетика», «прогресивний», представлений саме за тією ж самою структурою. Функціональна складова цього етапу суттєво не відрізняється від початкового етапу. Щодо технічної складової програми, то тут ми спостерігаємо урізноманітнення та ускладнення технічних прийомів. В бігових видах удосконалюються техніка низького старту, естафетного бігу та бігу з бар'єрами. У стрибках спостерігається вивчення приземлення на сідниці у стрибку з розбігу, техніки потрійного стрибка та із жердиною.

На цьому етапі спортсмени починають вивчати техніку метання спису, молоту та диску

Таблиця 1

Зміст навчальної програми «Практична спортивна підготовка. Легка атлетика. Специфічні компетенції» початковий рівень (2009)

	Складові	Специфічні компетенції початківців
1	Функціональна складова	Основні сомато-функціональні показники; рівень розвитку навичок бігу, стрибку, кидання); рухливі якості – швидкість, сила, спритність, витривалість; специфічні сомато-функціональні показники (співвідношення між ростом і вагою); методи і засоби розвитку: максимальної вибухової сили, швидкості реакції, спритності та гнучкості.
2	Технічна складова	Базові технічні прийоми бігу, стрибків, метань; специфічні технічні прийоми (індивідуальні); специфічні тактичні дії; психологічна підготовка; індивідуальна підготовка (техніка урівноваження, методи зменшення шоку та теоретичні знання).
3	Спортивна результативність	Мотивація до занять саме цим видом спорту; причини зниження продуктивності та показники її оцінювання; критерії аналізу результатів.
4	Виховна складова	Регламент змагань, суддівство та його помилки; правила поведінки: в колективі, під час змагань, із дорослими; критерії оцінювання життєвих цінностей, зокрема фізичної культури і спорту.

Джерело: розроблено авторами

та специфічні технічні прийоми щодо цих метань. Продовжується виховання необхідних психологічних рис, а саме бажання перемогти, віра у власні можливості, сміливість.

Цікаво, що програмою передбачено вивчення надання першої медичної допомоги, будови організму людини, основ гігієни тощо.

Розділ «Спорт вищих досягнень», функціональна складова підготовки спортсменів цього рівня передбачає наявність оптимально розвинутої м'язової маси, максимальну аеробну та анаеробну спроможність, високий рівень розвитку серцево-судинної та дихальної системи. Технічні прийоми характеризуються «специфічністю», тобто вивчаються певні тонкі нюанси, наприклад, біг від останнього бар'єру до фінішу, ритм трьох кроків у потрійному стрибку, кінцеве зусилля у метаннях.

Щодо тактики, то програмою рекомендовано особливу увагу приділити специфічним тактичним діям: займання місця в групі і власна атака, а також адекватна реакція на атаку суперників; оптимальний графік бігу; відмова та перенос спроби у стрибках тощо. До найнеобхідніших психологічних рис, що варто розвивати віднесено стійкість і концентрацію, увагу і вміння володіти собою, співпраця і взаємодопомога, ініціативність, повага до суперників, арбітрів і глядачів.

Спортсмени спорту вищих досягнень повинні гідно представляти свою Батьківщину, бути «патріотами власних культурних цінностей», поважати інші країни, проявляти еталонну поведінку в спілкуванні із офіційними особами, не допускати проявів расизму.

Останньою частиною програми є методичні рекомендації до її використання. Тут наголошено, що урок спортивної підготовки – це творчий процес кожного педагога з цього предмету, що вимагає використання власних професійних знань і вмінь в конкретних умовах із врахуванням персональних особливостей учнів.

За умови виконання певної серії методологічних пропозицій, що надає ця програма, результат її впровадження повинен матеріалізуватися у потужний пласт спортивних результатів в шкільному спорті. Наведемо основні з них:

- правильне використання матеріальної бази, матеріальних і фінансових ресурсів;
- відбір найефективніших форм, засобів і методів в залежності від особливостей віку, статі і рівня підготовки учня;
- проведення акцентованих навчальних дій спрямованих на формування компетенцій, передбачених в програмі;
- попереднє планування педагогами змісту, вимог і критеріїв оцінювання, що будуть застосовані;
- виключення із відносин педагог-учень будь-якої форми вербальної або фізичної агресії до учня;
- розуміння спортивного тренування, як процесу постійної адаптації до навантажень, ін-

тенсивність, складність і об'єм яких постійно зростають, метою якого є досягнення високих результатів;

- забезпечення безперервності процесу спортивної підготовки впродовж всього року;
- системний аналіз вчителя-тренера у визначенні спортивної спеціалізації спортсмена або його місця в команді;
- забезпечення оптимальної кількості змагань для груп кожного рівня з метою організації мотивованої, систематичної і об'єктивної підготовки.

Оскільки програма інтегрованою і додатковою спортивного навчання була створена для досягнення результатів рівня спорту вищих досягнень учнями шкіл, методичні пропозиції, представлені вище, доповнюються серією положень. Отже, необхідно організувати проведення систематичного відбору здібних учнів шляхом спостереження і об'єктивної оцінки генетичних показників (зросту і ваги дитини, формування скелету, показників швидкості реакції, координаційних можливостей і темпераменту) згідно моделі відбору, специфічної для кожної спортивної дисципліни. Забезпечити ефективний перехід з групи початківців враховуючи психологічний і фізіологічний вік, рухливі параметри в контексті спортивних результатів. Крім того, тренер і спортсмен повинні бути обізнані у актуальних світових тенденціях змісту техніко-тактичної підготовки.

Крім того, програма наголошує на вагомості індивідуального контролю за учнями з нетиповими для віку характеристиками: росту, довжини кінцівок тощо, але дуже ефективними для даної спортивної дисципліни. Цікавою для вивчення стала рекомендація використання (для школярів!) засобів для енергетичної підтримки і відновлення та забезпечення систематичного медично-спортивного контролю. А також виокремлюється обов'язкова матеріальна підтримка (харчування, досконале спорядження, нахилів) учнів, які мають високі спортивні досягнення.

Для груп вищих спортивних досягнень програмою рекомендується розробляти багаторічний перспективний груповий план та плани індивідуальної підготовки.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку. Отже, зміст вищезначених програм не є сталим, він оптимізується щороку, опираючись на результати учнів, що займаються тим чи іншим видом спорту та рекомендації вчителів та тренерів цих закладів освіти. Тут необхідно зазначити, що розподіл навчальної програми на три рівні, не заперечує, а навпаки визначає вікові обмеження певних вправ. Такі вправи як стрибки у висоту способом «фосбери флоп», метання ядра, кидання важких предметів повинні вивчатись, на думку, авторів лише з 12–13 років.

В подальшому варто розглянути форми, методи та засоби фізичного виховання Румунії різних історичних періодів.

Список літератури:

1. Programe școlare. Pregătire sportivă practică (incepători / avansați / performanță). Atletism // Anexa nr. 2.02 la Ordinul ministrului educației, cercetării și inovării nr. 5098/09.09.2009. – București, 2009. – 15 p.

Цибанюк А.А., Курнышев Ю.А.

Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича

ДИФФЕРЕНЦИАЦИЯ ПРЕДМЕТА «ФИЗИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ» КАК ОДИН ИЗ ПУТЕЙ РЕФОРМИРОВАНИЯ ПРОГРАМНО-МЕТОДИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ СИСТЕМЫ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ И СПОРТА ШКОЛЬНИКОВ РУМЫНИИ

Аннотация

Авторами статьи проанализирована дифференциация учебного предмета «физическое воспитание» на два отдельных предмета «Физическое воспитание» и «Спортивная подготовка» в современных румынских школах. Отмечено, что по приказу министра образования, исследований и инноваций страны в 2009 году адресатом внедрения второго из них – «Спортивной подготовки» стали школы с интегрированной спортивной программой (5–12 классы) и учебные учреждения с дополнительной спортивной программой. Выяснено, что такая специализация происходит в 5 классе: ученики могут выбрать предмет для углубленного изучения. Данный предмет обеспечен учебной школьной программой по 51 виду спорта, в частности: альпинизм, легкая атлетика, бадминтон, спортивные игры, различные виды единоборств и тому подобное. Каждая такая программа разделена на две части: компетенции и их содержание для групп начинающих, повышение спортивного мастерства и спортсменов высших достижений. В статье рассмотрены содержание программы начального уровня по спортивной дисциплине «Легкая атлетика».

Ключевые слова: дифференциация, специфические компетенции, легкая атлетика, физический потенциал, школьники, начинающие, Румыния.

Tsybanyuk A.A., Kurnishev Yu.A.

Chernivtsi Yuri Fedkovich National University

DIFFERENTIATION TO THE SUBJECT «PHYSICAL EDUCATION» AS ONE OF THE WAYS OF REFORMING SOFTWARE AND METHODOLOGICAL PROVIDING OF THE PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS OF SCHOOLS OF ROMANIA

Summary

The article analyzes the differentiation of the educational subject «physical education» into two separate subjects «Physical Education» and «Sport Training» in modern Romanian schools. It is noted that according to the order of the Minister of Education, Research and Innovation of the country of 2009 the recipient of implementation of the second of them – «Sport Training» became schools with an integrated sports program (grades 5–12) and educational institutions with an additional sports program. It is revealed that such specialization takes place in the 5th form: students have the opportunity to choose the subject for in-depth study. This item is provided with a curriculum program for 51 kinds of sports, in particular: mountaineering, track and field athletics, badminton, sports games, various kinds of martial arts, etc. Each such program is divided into two parts: competencies and their contents for beginners, increasing the athletic skill and athletes of higher achievements. The article considers the content of the program of the beginning level of sports discipline «track and field athletics».

Keywords: differentiation, specific competences, athletics, physical potential, schoolchildren, beginners, Romania.